

Nr 114

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnader för svenska F.N.-styrkor m. m.

(1:a avd.)

I propositionen nr 145 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 7 april 1961, föreslagit riksdagen att å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61 anvisa dels till Kostnader för svenska F.N.-styrkor m. m. under fjärde huvudtiteln ett reservationsanslag av 18 500 000 kronor, dels till Anordnande av lokalutrymmen för utbildning i F.N.-tjänst under försvarets fastighetsfond, arméns delfond, ett investeringsanslag av 1 600 000 kronor, dels ock, under förutsättning att förenämnda investeringsanslag beviljas, till avskrivning av nya kapitalinvesteringar i Försvarets fastighetsfond: Arméns delfond ett reservationsanslag av 1 600 000 kronor.

För bestridande av kostnader för de svenska F.N.-styrkorna i Främre Orienten och Kongo samt för specialister som enligt beslut av Kungl. Maj:t ställts eller framdeles ställes till F.N.:s förfogande för tjänstgöring i Kongo har hittills å tilläggsstat för budgetåren 1956—61 anvisats sammanlagt 74 500 000 kronor, därvid den senaste medelsanvisningen beräknats täcka kostnaderna intill utgången av juni 1961. Huvuddelen av ifrågavarande kostnader har förutsatts skola bestridas av F.N. Hittills har från F.N. inlutit 26 360 818 kronor, avseende kostnaderna — med undantag för materielkostnaderna — för F.N.-styrkan i Främre Orienten under tiden den 1 november 1956—den 31 december 1959.

Departementschefen framhåller, att beslut nu föreligger att F.N.-styrkan i Främre Orienten må vara organiserad till utgången av december 1961 och att F.N.-styrkan i Kongo skall bibehållas tills vidare under tiden fram till mitten av år 1961 samt att Kungl. Maj:t den 2 februari 1961 uppdragit åt överbefälhavaren att vidtaga åtgärder för att för avlösning av styrkan i Kongo rekrytera en ny kontingent. I detta sammanhang förutsättes, att denna kontingent också kommer att utsändas till Kongo. Vissa specialister torde också komma att tills vidare vara i verksamhet i Kongo. Medel för dessa ändamål bör enligt departementschefen nu anvisas för tiden till och med utgången av december 1961. Med understrykande av att osäkerhet råder i flera hänseenden beträffande utgångspunkterna för beräkningarna och

då det inte kan uteslutats att redan anvisade medel förbrukas före utgången av innevarande budgetår föreslår departementschefen att för verksamheten i Främre Orienten och Kongo till och med utgången av december 1961 anvisas 18 500 000 kronor å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61. Det förutsättes, att huvuddelen av ifrågakommande kostnader skall ersättas av F.N. Eventuellt behov av medel utöver vad nu angivits torde, liksom tidigare förutsatts, få tillgodoses från anslaget till oförutsedda utgifter. Om så sker bör enligt departementschefen förhållandet senare anmälas för riksdagen. Från F.N. inflytande ersättningar anses liksom tidigare böra tillgodoföras inkomstiteln Övriga diverse inkomster.

Departementschefen har därefter anfört följande.

»Möjligheterna för vårt land att vid behov snabbt kunna effektivt biträda F.N. med militärt organiserade vaktstyrkor är med nuvarande organisation begränsade. Kungl. Maj:t uppdrog därför den 26 augusti 1960 på mitt förslag åt överbefälhavaren att utreda förutsättningarna för att inrätta en särskild på frivillig grund organiserad beredskapsstyrka åt F.N.

Med skrivelse den 2 december 1960 har överbefälhavaren framlagt förslag om organiserande av en särskild styrka, avsedd att vid behov kunna inkallas för att ställas till F.N.:s förfogande. Styrkan anses av rekryterings-skäl kunna omfatta högst två armébataljoner m. m. med särskild organisation samt vissa styrkor ur marinen och flygvapnet; personalen uppgår sammanlagt till ca 1 450 man. För styrkan skall anskaffas särskild utrustning, dock icke sådan av tyngre slag. Personalen föreslås rekryterad på frivillig väg. Den som antages skall medelst kontrakt åtaga sig att stå till förfogande för ifrågakommande uppgifter. Kontraktstiden är tänkt till ett år, varunder personalen normalt skall vara hemförlovad men vara beredd att med fem eller sex dagars varsel inställa sig för sex månaders tjänst utomlands. Vidare skall personalen i samband med anställningen erhålla viss kortare utbildning. Under kontraktstiden — dock ej under tjänstgöring — skall utgå ett särskilt, skattefritt beredskapsarvode och under tjänstgöring samma förmåner som vid nuvarande F.N.-kontingenter. Armé- och flygstyrkorna anses kunna organiseras med sina första delar tidigast den 1 april 1962. Kostnaderna för organisationen beräknas till 8 100 000 kronor i engångskostnader och 3 500 000 kronor i årliga kostnader förutsatt att styrkan ej är inkallad för utlandstjänstgöring.

Det är enligt min mening naturligt att förberedelserna för Sveriges medverkan i F.N.:s fredsbevarande aktioner kommer till stånd inom ramen för försvarsmaktens kontinuerliga verksamhet. Angelägnast är för närvarande att vidtaga åtgärder ägnade att förkorta tiden för organisation, utrustning m. m. av de militära kontingenter Sverige kan ställa till F.N.:s förfogande. Den av överbefälhavaren verkställda utredningen visar emellertid, att Sveriges nuvarande åtaganden i Främre Orienten och i Kongo utesluter möjligheten att nu rekrytera en särskild beredskapsstyrka för

F.N.-tjänst. Anledning saknas därför att nu ta ställning i frågor om en sådan styrkas uppgifter, rekrytering och organisation m. m.

Erfarenheterna från Sveriges hittillsvarande insatser i F.N.:s tjänst visar, att rekrytering, utrustning och organisation av de militära kontingenterna oftast tar avsevärd tid. En möjlighet att nedbringa förberedelse tiden synes mig vara att — i viss anslutning till överbefälhavarens förslag — organisera en särskild, frivillig militär utbildning för F.N.-tjänst. I denna utbildning bör bland annat ingå orientering i rasfrågor. I samband med utbildningen bör ske personbedömning, utprovning av utrustning och vaccination samt vidtagas andra åtgärder som kan bidra till att senare förkorta organisationstiden. Den som genomgått utbildning bör ha företräde till anställning i Sveriges militära F.N.-kontingenter.

Det bör emellertid understrykas, att åtminstone någon eller några månaders tid måste beräknas åtgå för rekrytering av en frivillig F.N.-kontingent. En viss tidsfrist måste nämligen bedömas nödvändig för att den som tar anställning i F.N.-kontingent skall kunna frigöra sig från annan anställning eller sysselsättning. Det kan därför bli nödvändigt att åtminstone preliminärt ta ut personal till F.N.-kontingent redan innan den särskilda F.N.-utbildningen påbörjas.

Personalen bör antagas till ifrågavarande utbildning efter frivilligt åtagande. I första hand bör antagas värnpliktiga, som avslutar sin första tjänstgöring, samt värnpliktigt och reservanställt befäl. Antagningen bör tills vidare ske med utgångspunkt i att för år skall kunna rekryteras utbildad personal till fyra F.N.-bataljoner m. m. jämte viss flygpersonal. Med hänsyn härtill behöver utbildningen — om man räknar med att som hittills viss personal, som redan är i tjänst, förnyar sina kontrakt — avse omkring 2 500 man för år. Antalet bör bestämmas till högst 2 400 man att utbildas för tjänst vid arméförband och högst 140 man att utbildas för tjänst vid flygförband. Man bör icke räkna med utbildning av personal för särskilda marinförband; jag förutsätter emellertid, att personal ur marinen skall kunna genomgå utbildning, exempelvis kustartilleripersonal arméutbildning och helikopterpersonal utbildning för flygpersonalen.

Utbildningen bör inriktas med sikte på de uppgifter, för vilka Sveriges aktuella F.N.-styrkor i första hand är avsedda. Utbildningen bör åläggas utöver vederbörande åliggande tjänstgöringsskyldighet vid krigsmakten och omfatta högst 14 dagars kompletterande utbildning, in- och utryckningsdagar inräknade. Den som önskar ifrågakomma till officers- eller underofficersbefattning bör därutöver kunna åläggas högst fem dagars befälsövning.

Genomgången kompletterande utbildning och befälsövning bör endast i ett i överbefälhavarens alternativ angivet, i det föregående nämnt undan-

tag¹ få föranleda minskning av icke aktiv personal åliggande tjänstgörings-skyldighet vid krigsmakten. — I detta sammanhang vill jag också förorda, att reservbefäl efter särskild prövning av Kungl. Maj:t skall få räkna till godo i allmänhet högst 20 dagar av fullgjord utlandstjänstgöring såsom reservtjänstgöring.

Den som genomgår utbildningen bör, om ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, vara underkastad ansvar såsom krigsman enligt 26 kap. 21 § strafflagen.

Under den kompletterande utbildningen och befälsövningen bör enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande utgå ersättning för mistad lön eller arvode enligt i huvudsak de grunder som hittills tillämpats vid anställning i Sveriges militära F.N.-kontingenter samt därutöver förmåner såsom vid tjänstgöring i trupp enligt resereglementet för försvaret. Ersättning för yrkesskada under tjänstgöringen bör enligt Kungl. Maj:ts bestämmande utgå med belopp minst motsvarande ersättning enligt lagen om yrkesskadeförsäkring. Personalen bör vidare omfattas av den obligatoriska sjukpenningförsäkringen enligt vanliga regler. Några särskilda bestämmelser om riskgaranti bör icke gälla under den kompletterande utbildningen och befälsövningen.

Såsom förordades i överbefälhavarens alternativ bör F.N.-utbildning anordnas vid I 4 och I 10 för personal för arméförband och vid F 8 för personal för flygförband. Då emellertid den av mig nu föreslagna utbildningskontingenten är större än vad som förutsatts i överbefälhavarens utredning torde det bli nödvändigt att ytterligare fredstruppförband engageras i denna utbildningsverksamhet. Denna fråga måste emellertid närmare övervägas.

Det är önskvärt att den av mig föreslagna särskilda F.N.-utbildningen kan påbörjas i samband med värnpliktsutryckningen våren 1962. Denna utbildning bör förläggas till I 10 samt, om så bedömes erforderligt, ytterligare förband enligt Kungl. Maj:ts bestämmande.

Ledningsorganisationen såväl för den nu föreslagna utbildningen som för den med de i tjänst varande F.N.-styrkorna förenade verksamheten bör enligt min mening koncentreras. För tillgodoseende av personalbehoven för ledningsorganisationen bör, i mån av behov och efter Kungl. Maj:ts prövning, få anställas erforderlig extra personal. I anslutning till vad statskontoret anfört bör åtgärder vidtagas för att genomföra en dylik koncentration av stabsarbetet i fråga om F.N.-ärenden. Jag förutsätter därför att inom försvarsstaben pågående utredning snarast slutföres. Så snart resultatet föreligger avser jag att anmäla frågan för Kungl. Maj:t, som äger besluta i ämnet.

¹ Se propositionen s. 5.

Utrustning för utbildningen av F.N.-personalen bör i princip inte anskaffas om behoven kan tillgodoses genom anlitande av befintlig materiel utan att därigenom betingelserna för den ordinarie utbildningsverksamheten försämras. Speciell utrustning bör, i anslutning till vad som hittills tillämpats, få anskaffas av Kungl. Maj:t med anlitande av anslag som anvisas för svenska F.N.-styrkors verksamhet.

För att ifrågavarande utbildning skall kunna genomföras utan att inkräkta på övrig verksamhet vid de organiserande förbanden måste ett antal baracker m. m. anskaffas för förråds- och förläggningsändamål. Anskaffningskostnaderna har preliminärt uppskattats till ca 2,5 miljoner kronor. Genom en anskaffning av ifrågavarande utrymme underlättas också, i förekommande fall, snabb organisering och utrustning av erforderliga styrkor. I första hand bör åtgärder vidtagas för att få till stånd dessa utrymmen vid de förband, vid vilka i mars 1962 F.N.-utbildning kommer att äga rum. Kostnaderna för där erforderliga baracker m. m. uppskattar jag till 1 600 000 kronor.

Kostnaderna för den föreslagna utbildningen kan beräknas till inemot 2,5 miljoner kronor årligen. De bör bestridas från anslag som framdeles kan komma att anvisas för svenska F.N.-styrkors verksamhet. Därest på angivet sätt särskilt utbildad personal träder i tjänst vid svensk F.N.-styrka, torde utbildningskostnaderna vara av natur att bära ersättas av F.N.

Medel för anskaffning av förråds- och förläggningsutrymmen vid förband, där F.N.-utbildning bör påbörjas våren 1962, bör anvisas på tilläggsstat för innevarande budgetår. Ett beslut i frågan kan nämligen icke undanskjutas om utbildningen skall kunna påbörjas vid angiven tidpunkt. Medelsanvisning bör ske å kapitalbudgeten under försvarets fastighetsfond, arméns delfond. Ett mot investeringsanslaget svarande avskrivningsanslag för grundavskrivning bör samtidigt anvisas. Grundavskrivning bör, med hänsyn till den särskilda karaktären av ifrågavarande lokalutrymmen, ske med 100 % och avskrivningsanslaget således upptagas med 1 600 000 kronor.»

Utskottet har icke något att erinra mot att medel för bestridande av kostnaderna för de svenska F.N.-styrkorna i Främre Orienten och Kongo samt för vissa specialisters tjänstgöring i Kongo beräknas för tiden till och med december 1961. Med hänsyn till vad departementschefen anfört anser sig utskottet bära tillstyrka, att för ifrågavarande ändamål anvisas ett anslag av 18 500 000 kronor å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61. I likhet med departementschefen förutsätter utskottet, att huvuddelen av ifrågavarande kostnader skall ersättas av F.N. Eventuellt behov av medel utöver vad som nu angivits torde få tillgodoses från anslaget till oförutsedda utgifter, därvid, om så sker, förhållandet framdeles bör anmälas för riksdagen.

I propositionen har redovisats ett av överbefälhavaren framlagt förslag om organiserande av en särskild styrka, avsedd att vid behov kunna inkallas med mycket kort varsel för att ställas till F.N.:s förfogande. Den av överbefälhavaren verkställda utredningen visar, att Sveriges nuvarande åtaganden i Främre Orienten och Kongo utesluta möjligheterna att nu rekrytera en särskild beredskapsstyrka för F.N.-tjänst. Vid sådant förhållande och då det är angeläget, att åtgärder vidtagas för att förkorta tiden för organisation, utrustning m. m. av de militära kontingenter, Sverige kan ställa till F.N.:s förfogande, har departementschefen föreslagit, att en särskild, frivillig militär utbildning för F.N.-tjänst för cirka 2 500 man för år organiseras.

Utskottet finner det önskvärt, att Sveriges möjligheter att vid behov snabbt och effektivt kunna biträda F.N. med militärt organiserade vaktstyrkor ökas. Den av departementschefen föreslagna utbildningen, vilken bedömts kunna ske i anslutning till krigsmaktens kontinuerliga verksamhet, bör därför enligt utskottet komma till stånd och påbörjas våren 1962. Vad departementschefen anfört beträffande utbildningens inriktning och omfattning, förmåner till deltagande personal m. m. anser sig utskottet kunna biträda.

Departementschefens uttalande, att ledningsorganisationen såväl för den föreslagna utbildningen som för den med de i tjänst varande F.N.-styrkorna förenade verksamheten bör koncentreras vill utskottet särskilt understryka. Härigenom torde en viss kostnadsbesparing kunna ernås.

Kostnaderna för den ifrågavarande utbildningen, beräknade till inemot 2,5 miljoner kronor årligen, böra, såsom föreslagits, bestridas från anslag, som framdeles kunna komma att anvisas för svenska F.N.-styrkors verksamhet. Därest på här förutsatt sätt särskilt utbildad personal träder i tjänst vid svensk F.N.-styrka, torde utbildningskostnaderna vara av natur att böra ersättas av F.N.

Utskottet tillstyrker, att ett investeringsanslag av 1 600 000 kronor för anskaffning av förråds- och förläggningstrymmen vid två förband, där F.N.-utbildning avsetts böra påbörjas våren 1962, anvisas på tilläggsstat för innevarande budgetår. Medelsanvisningen bör såsom föreslagits ske på kapitalbudgeten under försvarets fastighetsfond, arméns delfond. Beträffande Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av ett mot investeringsanslaget svarande avskrivningsanslag för grundavskrivning kommer utskottet framdeles under riksdagen att avgiva utlåtande.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61 anvisa

a) till *Kostnader för svenska F.N.-styrkor m. m.* under fjärde huvudtiteln ett reservationsanslag av 18 500 000 kronor;

b) till *Anordnande av lokalutrymmen för utbildning i F.N.-tjänst* under försvarets fastighetsfond ett investeringsanslag av 1 600 000 kronor.

Stockholm den 12 maj 1961

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Närvarande: se under utlåtandet nr 113; dock att herr Bengtson deltagit i stället för herr Eric Carlsson.